

Νέα ελληνική Γλώσσα

«Οπτικός» σχεδιασμός μαθήματος

Νικήτας Παρίσης

Νοέμβριος 2011

Εισαγωγικό σημείωμα

Τα **Ελληνικά** είναι δύσκολη γλώσσα. Το ομολογούν όλοι. Μία από τις πολλές δυσκολίες είναι το να μάθει κανείς την ορθή γραφή των λέξεων. Άπειροι κανόνες προσπαθούν να ρυθμίσουν τα διάφορα ορθογραφικά προβλήματα της ελληνικής γλώσσας. Δυστυχώς, δεν είναι εύκολο να τους μάθει κανείς.

Σήμερα, όμως, η τεχνολογία μάς βοηθάει να εισαγάγουμε τον **οπτικό σχεδιασμό** στη διδασκαλία της γλώσσας. Μας αρκεί ένας υπολογιστής και ένας projector. Φυσικά, και κάποιες διαφάνειες, φροντισμένες με ιδιαίτερη επιμέλεια και αισθητική, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ο **οπτικός σχεδιασμός του μαθήματος**.

Κατηγοριοποίηση λέξεων κριτήριο: το καταληκτικό μέρος

Κατηγορία 1^η
(καταληκτικό μέρος: **-ια**)
(δηλαδή μονοσύλλαβο)

ζωντάν – **ια**

συμπόν – **ια**

ορφάν – **ια**

γύμν – **ια**

αγρύπν – **ια**

περηφάν – **ια**

Σημείωση:

στα ουσιαστικά της πρώτης κατηγορίας το καταληκτικό μέρος **-ια** προφέρεται ως μια συλλαβή (= καταχρηστικός δίφθογγος).

Κατηγορία 2^η
(καταληκτικό μέρος: **-ία**)

φιλοδοξ- **ία**

τυρανν- **ία**

νοσταλγ- **ία**

ομολογ- **ία**

βαθμολογ- **ία**

θεωρ- **ία**

Κατηγορία 3^η
(καταληκτικό μέρος: -εία)

παιδ-εία

δουλ-εία

θεραπ-εία

ερμην-εία

βασιλ-εία

πρεσβ-εία

(= παροξύτονα)

Κατηγορία 4^η
(καταληκτικό μέρος: εια)

αμέλ- **εια**
ειλικρίν- **εια**
ασθέν- **εια**
συνήθ- **εια**
συνέχ- **εια**
επιείκ- **εια**

(= προπαροξύτονα)

Κατηγορία 5^η
(καταληκτικό μέρος: 'οια)

διχόν– οια

ομόν– οια

πρόν– οια

εύν– οια

άπν– οια

παλίρρ– οια

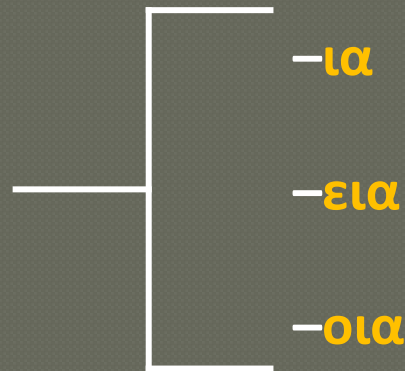
Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ομοιότητες - διαφορές

- α) Όλες οι κατηγοριοποιημένες λέξεις (και στις πέντε κατηγορίες) είναι:
ουσιαστικά – θηλυκού γένους – αφηρημένα.
- β) Το καταληκτικό μέρος (= **-ια, -ία, -εία, 'εια, 'οια**), παρ' όλες τις ορθογραφικές διαφορές, στον προφορικό λόγο ακούγεται ομόηχο.
- γ) Το καταληκτικό μέρος, από τη μία κατηγορία στην άλλη, διαφοροποιείται:
ορθογραφικά και τονικά.

δηλαδή:

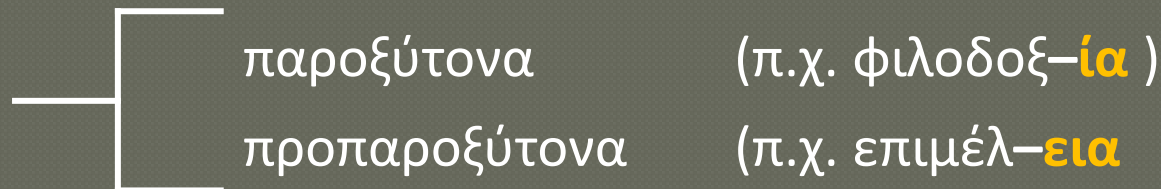
α) ορθογραφική διαφοροποίηση:

τριπλή

β) τονική διαφοροποίηση:

διπλή

Οι ορθογραφικές διαφοροποιήσεις οι τρεις εκδοχές: **-ια**, **-εια**, **-οια**

Εκδοχή 1^η: θηλυκά ουσιαστικά σε **-ια**

η συμπόν **-ια**

η ορφάν **-ια**

η αρρώστ **-ια**

η φτήν **-ια**

παροξύτονα

-ια = προφέρεται μονοσύλλαβα

Παρατηρήσεις:

1. Τα ουσιαστικά σε **-ια** (με μονοσύλλαβο το **-ια**) προέρχονται:

α) από επίθετα: ζωνταν **-ός** – η ζωντάν **-ια**
ορφαν **-ός** – η ορφάν **-ια**

β) από ρήματα: καταφρονώ – η καταφρόν **-ια**
αγρυπνώ – η αγρύπν **-ια**

2. Ορισμένα ουσιαστικά του τύπου:
ορφάν -ια, ζωντάν -ια, ασχήμ -ια κλπ.

διφορούνται ορθογραφικά

και παρουσιάζουν γραφές σε:

	-ια	και	-εια
(π.χ.	φτώχ -ια	και	φτώχ -εια
	ζήλ -ια	και	ζήλ -εια

Πάντως, η σωστή γραφή είναι με **-ια**.

η αδικ **-ία**

η αφθον **-ία**

η τυρανν **-ία**

η διαφων **-ία**

η δοκιμασ **-ία**

η ευτυχ **-ία**

η ηγεμον **-ία**

παροξύτονα

-ία = προφέρεται δισύλλαβα

Παρατηρήσεις:

1. Τα παροξύτονα ουσιαστικά σε **-ία** παράγονται:

α) από επίθετα:

φιλόδοξος	⇒	φιλοδοξ -ία
άδικος	⇒	αδικ -ία
ευτυχής	⇒	ευτυχ -ία
επιτυχής	⇒	επιτυχ -ία
ευφυής	⇒	ευφυ -ία

β) από ρήματα (συνήθως σύνθετα):

συνομιλώ ⇒ συνομιλ –ία

επιθυμώ ⇒ επιθυμ –ία

δοκιμάζω ⇒ δοκιμασ –ία

2. Παρασύνθετα ουσιαστικά σε **-ία** (παράγονται από άλλα σύνθετα):

φυσιολάτρης

φυσιολατρ **-ία**

πεζοπόρος

πεζοπορ **-ία**

πρωτοπόρος

πρωτοπορ **-ία**

ελληνολάτρης

ελληνολατρ **-ία**

γλωσσολάτρης

γλωσσολατρ **-ία**

ανεξίθρησκος

ανεξιθρησκ **-ία**

άνανδρος

ανανδρ **-ία**

πρόεδρος

προεδρ **-ία**

άμνηστος

αμνηστ **-ία**

Εκδοχή 2^η: θηλυκά ουσιαστικά σε **-εία**

η βασιλ **-εία**

η δουλ **-εία**

η παιδ **-εία**

η θητ **-εία**

η ερμην **-εία**

παροξύτονα

(παράγονται από ρήματα σε **-εύω**)

(εδώ υπάγονται και τα ουσιαστικά **μνεία – λεία – χρεία**)

η συγγέν **-εια**

η ευγέν **-εια**

η συνήθ **-εια**

η αμέλ **-εια**

προπαροξύτονα

(παράγονται από επίθετα σε **-ης**:

επιμελ **-ής** - επιμέλ **-εια**)

η καλλιέργ **-εια**

η ενέργ **-εια**

η προσπάθ **-εια**

η ωφέλ **-εια**

προπαροξύτονα

(παράγονται από ρήματα συνηρημένα:

προσπαθώ - προσπάθ **-εια**)

Εκδοχή 3^η: θηλυκά ουσιαστικά σε **-οια**

η ομόν **-οια**

η διχόν **-οια**

η εύν **-οια**

η διάν **-οια**

η πρόν **-οια**

— Προπαροξύτονα

είναι σύνθετα ουσιαστικά με β' συνθετικό τα: **νους, ρους, πλους [πνους]**.

Σημείωση:

Τα ουσιαστικά τύπου **εργάτρ –ια, συνθέτρ –ια, καθαρίστρ –ια**, καθώς και τα κύρια ονόματα **Πολύμνια, Ερέτρια** ή ουσιαστικά του τύπου **Οδύσσεια, Αλεξάνδρεια, Βέροια, Εύβοια** δεν θίγονται στα προαναφερόμενα, γιατί δεν ανήκουν στην κατηγορία **θηλυκά αφηρημένα ουσιαστικά**.

Ανακεφαλαίωση

1	2	3
ουσιαστικά σε -ια	ουσιαστικά σε -ία	ουσιαστικά σε -εία
ζωντάν -ια γύμν -ια συμπόν -ια αγρύπν -ια ορφάν -ια περηφάν -ια	βαθμολογ -ία ψυχαγωγ -ία νοσταλγ -ία αιμορραγ -ία ομολογ -ία θεωρ -ία	νοθ -εία κολακ -εία λατρ -εία θεραπ -εία ειρων -εία νοσηλ -εία
η κατάληξη -ια μονοσύλλαβη	Προσοχή στα παρασύνθετα: φυσιολατρ -ία οδοιπορ -ία πρωτοπορ -ία ειδωλολατρ -ία ανεξιθρησκ -ία	μνεία λεία χρεία
διφορούμενα φτώχια – φτώχεια ζήλια – ζήλεια		

4

ουσιαστικά σε **-εια**

απάθ **-εια**
διαύγ **-εια**
αυθάδ **-εια**
συμπάθ **-εια**
ασφάλ **-εια**
επιφάν **-εια**
ενέργ **-εια**
διάρκ **-εια**

5

ουσιαστικά σε **-οια**

διάν **-οια**
πρόν **-οια**
άπλ **-οια**
άπν **-οια**
απόπν **-οια**
παλίρρ **-οια**
άγν **-οια**

